

**ÁRSSKÝRSLA
HÆSTARÉTTAR ÍSLANDS
2010**

Inngangur

Hér gefur að líta ársskýrslu Hæstaréttar Íslands. Í henni er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins á árinu 2010. Eins og undanfarin ár er skýrslan einungis birt á heimasíðu réttarins.

Í janúar 2011

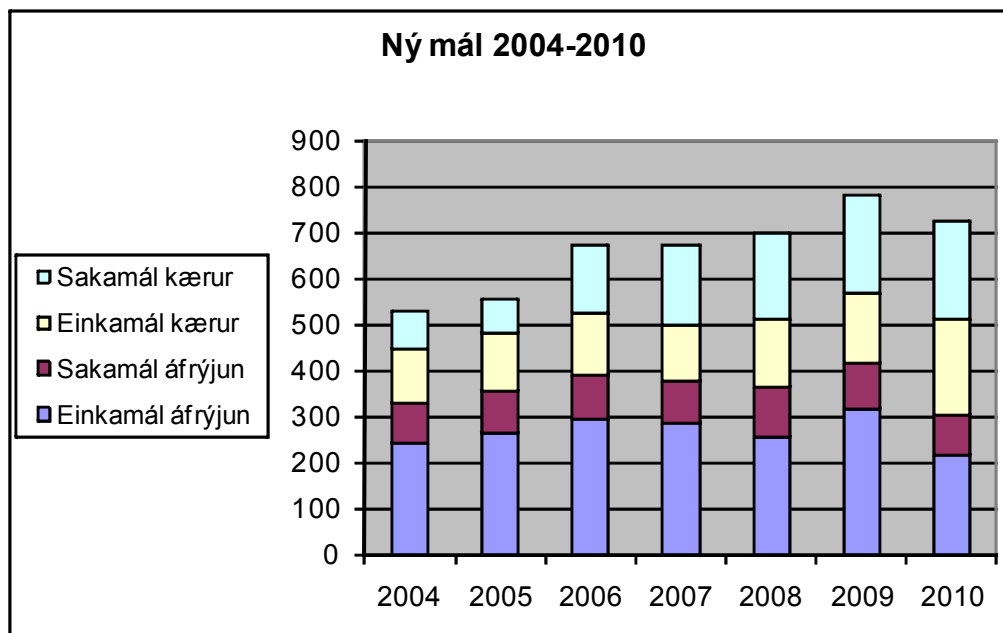
Þorsteinn A. Jónsson
skrifstofustjóri
Hæstaréttar Íslands

Ný mál árið 2010

Að neðan gefur að líta yfirlit yfir fjölda þeirra mála sem bárust Hæstarétti á árinu 2010. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2004-2009. Málunum er annars vegar skipt í áfrýjuð mál, sem flutt eru munnlega fyrir réttinum, og kærumál, sem eru yfirleitt skriflega flutt. Hins vegar er málunum skipt eftir því hvort um er að ræða einkamál eða sakamál.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Áfrýjun:							
Einkamál	240	265	294	284	256	317	216
Sakamál	87	88	97	92	106	96	88
Kæur:							
Einkamál	117	129	131	121	147	155	206
Sakamál	83	71	151	175	188	214	216
	527	553	673	672	697	782	726

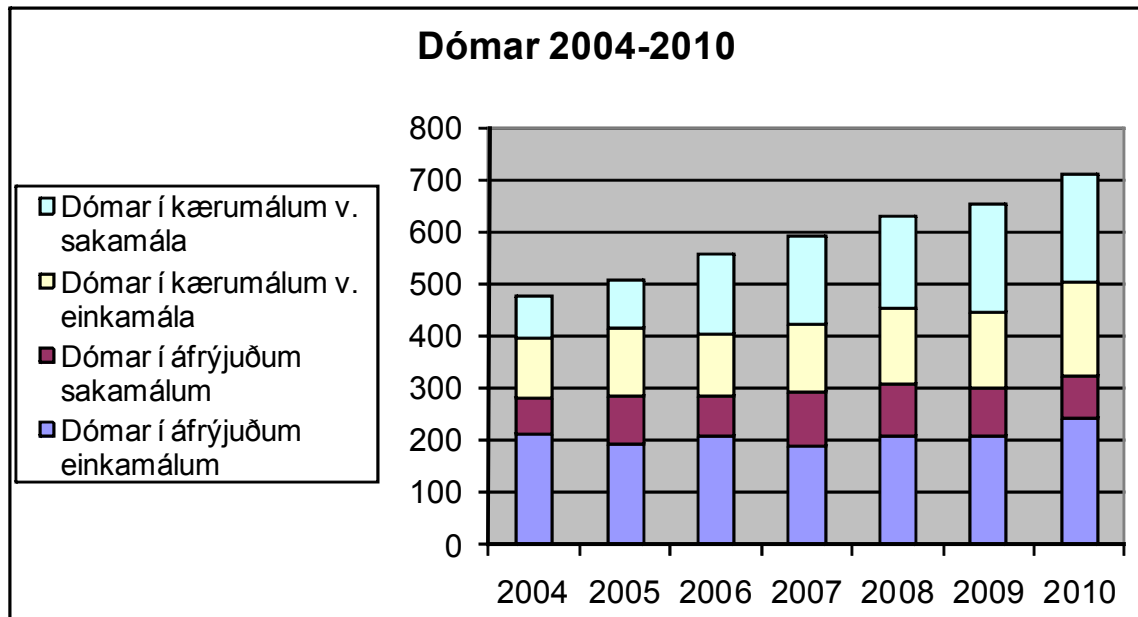
Á síðasta ári fækkaði skráðum málum frá árinu áður um 56, en þrátt fyrir það er þetta annar mesti mála fjöldi sem borist hefur Hæstarétti á einu ári. Kærumálum fjölgaði um 53 eða 14%. Mesta athygli vekur að munnlega fluttum einkamálum fækkaði um 101 frá árinu áður eða um tæp 32% og verður að leita aftur til ársins 1995 til að finna færri slík mál skráð á einu ári.

Dómar á árinu 2010

Hér að neðan er að finna yfirlit um fjölda dæmdra mála í Hæstarétti á árinu 2010. Til samanburðar eru birtar tölur fyrir árin 2004-2009. Er máluðum sem fyrir skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Áfrýjun:							
Dómar í einkamálum	221	190	206	188	206	205	240
Dómar í sakamálum	68	94	78	102	101	93	81
Kærur:							
Dómar í einkamálum	117	132	120	131	147	145	181
Dómar í saka- málum	79	71	154	169	176	211	208
	485	487	558	590	630	654	710

Alls var meðferð 710 mála lokið á árinu, og eru dómar 56 fleiri en á árinu 2009 og 160 fleiri en meðaltal árána 2004 - 2008. Af 321 munnlega fluttum málum voru 66 mál flutt fyrir 5 dómurum en 255 mál voru flutt fyrir 3 dómurum. Dómarar skiluðu

sératkvæði 21 sinnum á árinu í munnlega fluttum málum. Í sératkvæðum sínum skiluðu dómarrar 17 sinnum annarri efnislegri niðurstöðu og 4 sinnum annarri niðurstöðu að hluta. Á árinu voru 3 kærúmál flutt munnlega og það fyrir 5 dómurum. Í kærúmálum skiluðu dómarrar 23 sinnum sératkvæðum og var 22 sinnum um aðra niðurstöðu að ræða og einu sinni önnur niðurstaða að hluta.

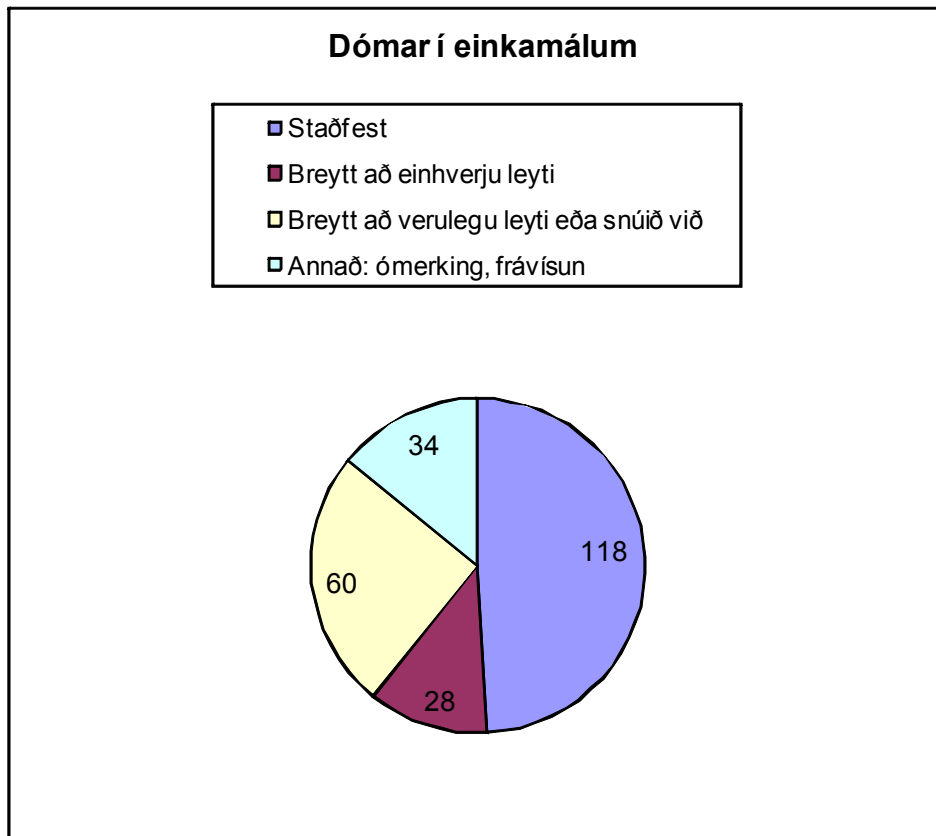
Skipting dæmdra mála eftir málsúrslitum á árinu 2010

Eftirfarandi er skipting dæmdra mála á árinu 2010 eftir málsúrslitum. Er málunum sem fyrr skipt í áfrýjuð mál og kærumál.

Áfrýjun

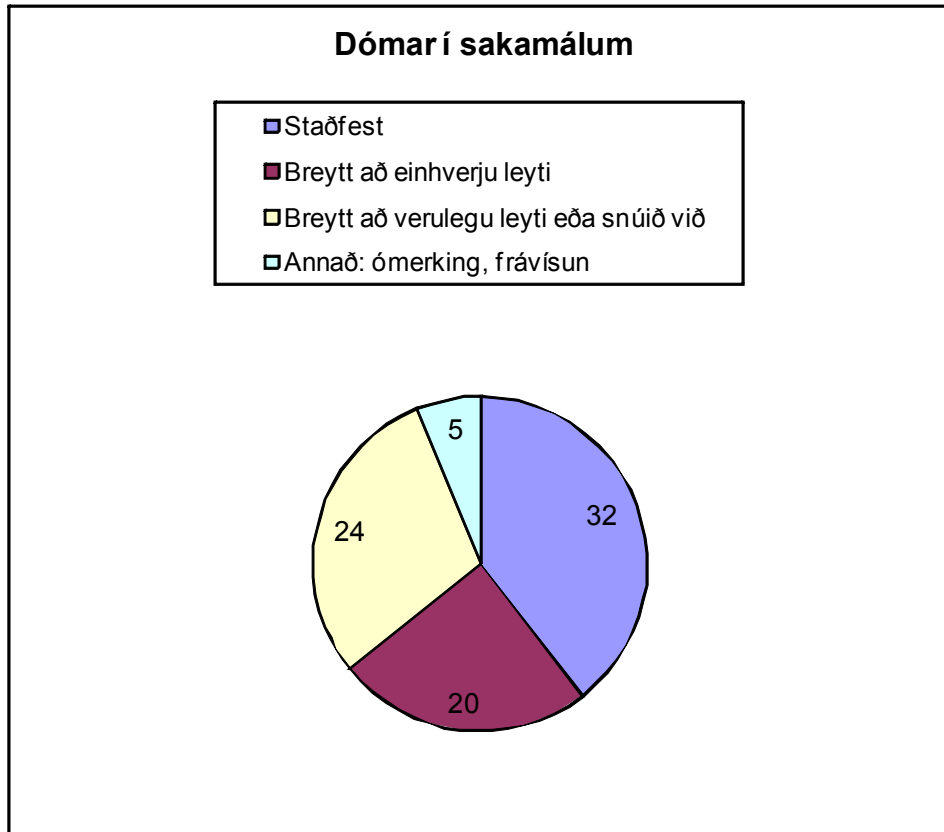
Einkamál

Heildarfjöldi áfrýjaðra einkamála sem dæmd voru á árinu 2010 er 240 mál. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 118 málum. Í 28 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að einhverju leyti og í 60 málum var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 34 tilvikum var málum vísað frá, eða héraðsdómur ómerktur.

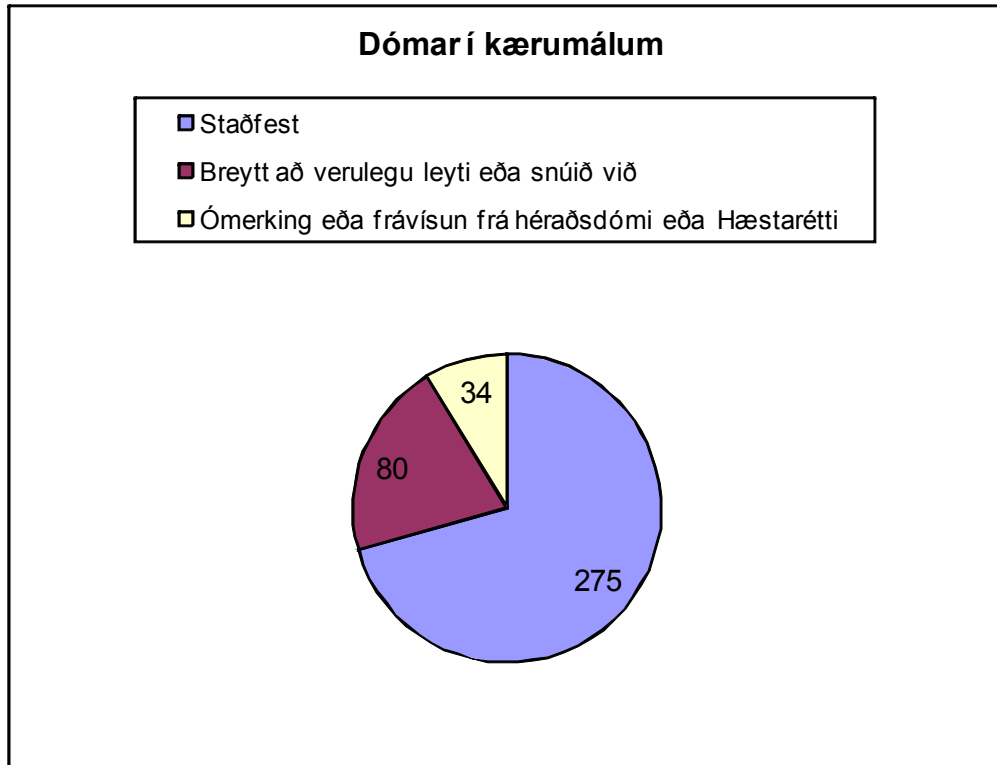
Sakamál

Alls voru dómur í áfrýjuðum sakamálum 81 á árinu 2010. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 32 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að einhverju leyti í 20 málum og eru þar með taldar breytingar á refsingum. Í 24 málum til viðbótar var niðurstöðu héraðsdóms breytt að verulegu leyti eða snúið við. Í 5 tilvikum var héraðsdómur ómerktur eða málum vísað frá.

Kærum

Alls voru kveðnir upp dómar í 389 kærumálum á árinu 2010. Þar af var niðurstaða héraðsdóms staðfest í 275 málum. Niðurstöðu héraðsdóms var breytt að verulegu leyti eða snúið við í 80 málum og 34 málum var vísað frá héraðsdómi eða Hæstarétti eða meðferð þeirra ómerkt.

Ódæmd mál 31. desember 2010

Áfrýjanir

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd mál sem áfrýjað hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2009. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2006 - 2009.

Ódæmd mál 31. desember	2006	2007	2008	2009	2010
---------------------------	------	------	------	------	------

Áfrýjun

Einkamál:

Alls ódæmd	120	164	150	185	125
-------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Þar af:

Frestað til flutnings	65	111	101	120	96
Frestað til þingfestingar eða greinargerðar	55	53	49	65	29

Sakamál:

Alls ódæmd	53	45	44	43	40
-------------------	----	----	----	----	----

Þar af:

Tilbúin til flutnings	30	18	11	18	23
Ágrip ekki komið	23	27	33	25	17

Fjöldi ódæmdra einkamála í árslok hefur fækkað um 60 frá árslokum 2009 en þá voru þau 185. Í árslok voru ódæmd einkamál 30 færri en meðaltal árunum 2006 – 2009. Ódæmd sakamál eru þremur færri en á í árslok 2009.

Kæror

Eftirfarandi er yfirlit yfir ódæmd kærumál sem skotið hafði verið til Hæstaréttar fyrir 31. desember 2010. Til samanburðar eru tölur frá 2009.

Ódæmd mál 31. desember	2009	2010
------------------------	------	------

Kæror:

Alls ódæmd	12 mál	33 mál
-------------------	--------	--------

Áfrýjunarleyfi

Heimildir til áfrýjunar mála til Hæstaréttar er að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Almenn er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir (á árinu 2010 var miðað við mál sem vörðuðu fjárkröfur eða sektir lægri en 648.482 krónur) sem sæta takmörkunum að þessu leyti. Getur Hæstiréttur þó heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum. Eftirfarandi er yfirlit yfir fjölda mála þar sem áfrýjun var heimiluð sérstaklega af Hæstarétti á árinu 2010. Til samanburðar eru tölur frá árunum 2005-2009.

Ár:	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Fjöldi beiðna	45	35	69	55	70	57
Samþykkt	14	12	18	17	28	29
Hafnað	28	21	48	32	33	25
Afturkallað/óafgreitt	3	2	3	6	9	3

Endurupptaka mála

Niðurstöður héraðsdóma sem ekki hefur verið áfrýjað og mála sem dæmd hafa verið í Hæstarétti verða því aðeins endurskoðaðar, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXII. og XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála. Frá fyrra ári voru 7 beiðnir óafgreiddar. Á árinu 2010 bárust Hæstarétti 10 beiðnir um endurupptöku óáfrýjaðra héraðsdóma og hæstaréttardóma. Til meðferðar voru því 17 beiðnir og af þeim var 1 samþykkt en 12 hafnað. Í árslok biðu 4 beiðnir afgreiðslu.

Dómarar

Frá stofnun Hæstaréttar hafa 44 menn verið skipaðir í embætti hæstaréttardómara. Þar af voru 7 dómarar skipaðir í embætti á árunum 2000-2010, 16 dómarar á árunum 1980-1999, 10 dómarar á árunum 1960-1979, en einungis hlutu 11 dómarar skipun á þeim 40 árum sem liðu frá stofnun réttarins árið 1920 til ársins 1959. Helgast þessi fjölgun á skipunum hæstaréttardómara meðal annars af því að reglur um fjölda hæstaréttardómara hafa breyst í gegnum tíðina. Þegar Hæstiréttur Íslands var stofnaður skyldi dómstjóri og fjórir meðdómendur skipa dóminn. Mátti þá eigi setja dóm með færri dómendum en fimm. Dómurum við Hæstarétt var fækkað í þrjá með lögum nr. 37/1924. Með lögum nr. 111/1935 var dómurum aftur fjölgað í fimm, en þeir skyldu þó aðeins vera þrír, þangað til fé yrði veitt í fjárlögum til fjölgunar dómurum. Komst það til framkvæmda 1945. Dómurum var fjölgað með lögum nr. 42/1973 í sex, en fimm dómarar skyldu þá skipa dóm. Þó var heimilt að þrír dómarar dæmdu í málum við tiltekin skilyrði. Með lögum nr. 24/1979 var dómurum fjölgað í sjö og með lögum nr. 67/1982 var dómurum fjölgað í átta. Með lögum nr. 39/1994 var dómurum síðan fjölgað í níu. Á árinu 2010 höfðu eftirtaldir dómarar fasta skipun í embætti hæstaréttardómara:

Árni Kolbeinsson hæstaréttardómari

Garðar Gíslason hæstaréttardómari

Gunnlaugur Claessen hæstaréttardómari

Hjördís Hákonardóttir hæstaréttardómari (til 31. júlí 2010)

Ingibjörg Benediksdóttir hæstaréttardómari

Jón Steinar Gunnlaugsson hæstaréttardómari

Markús Sigurbjörnsson hæstaréttardómari

Ólafur Þörkur Þorvaldsson hæstaréttardómari

Páll Hreinsson hæstaréttardómari (í tímabundnu leyfi til 31. ágúst 2010)

Viðar Már Matthíasson prófessor var settur hæstaréttardómari til 31. ágúst 2010 og skipaður hæstaréttardómari frá 10. september 2010.

Á árinu 2010 var Ingibjörg Benediksdóttir forseti Hæstaréttar, en Garðar Gíslason vararforseti réttarins.

Aðrir starfsmenn Hæstaréttar

Á árinu 2010 störfuðu alls 15 aðrir starfsmenn hjá Hæstarétti Íslands.

Barbara Björnsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 31. ágúst 2010)

Erna Sigríður Sigurðardóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 12. október 2010)

Fanney Rós Þorsteinsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (til 3. desember 2010)

Gíslína Björk Stefánsdóttir ritari (til 31. janúar 2010)

Grétar Sæmundsson dómvörður

Gunnar Páll Baldvinsson aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 1. desember 2010)

Hanna María Harðardóttir ritari (frá 25. febrúar 2010)
Hólmfríður Grímsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 4. nóvember 2010)
Jakobína Sveinsdóttir bókasafnsfræðingur
Jónas Marteinsson dómvörður
Kristín Ísleifsdóttir ritari
Marín Ólafsdóttir aðstoðarmaður hæstaréttardómara
Selma Antonsdóttir ritari
Valgerður Sólnes aðstoðarmaður hæstaréttardómara (frá 8. september 2010)
Þorsteinn A. Jónsson skrifstofustjóri

Varadómarar

Eftirtaldir varadómarar voru kallaðir til starfa á árinu 2010:
Benedikt Bogason dómstjóri
Helgi I. Jónsson dómstjóri
Ólafur Ólafsson dómstjóri
Þorgeir Ingi Njálsson dómstjóri

Heimasíða Hæstaréttar

Dómar Hæstaréttar hafa verið aðgengilegir almenningi á heimasíðu réttarins frá janúar 1999. Í upphafi árs 2004 voru gerðar breytingar á heimasíðunni með það að markmiði að auðvelda og einfalda aðgengið enn frekar. Var það einkum gert með því að bæta leitarvélina á síðunni auk þess að gera dagskrá réttarins og nýja dóma aðgengilega á forsíðu hennar. Útliti síðunnar var af þessu tilefni breytt en haldið í sömu efnisþætti og verið höfðu. Sem fyrr eru ýmis konar upplýsingar sem varða starfsemi réttarins að finna á síðunni. Þá prýða síðuna fjöldi ljósmynda af dómhúsinu.

Dómasafn Hæstaréttar

Samkvæmt 2. mgr. 11. gr. laga nr. 15/1998 um dómstóla skulu dómar Hæstaréttar gefnir út, en um tilhögun útgáfunnar fer eftir ákvörðun Hæstaréttar að fengnu samþykki dómsmálaráðherra. Dómasafn Hæstaréttar var gefið út á prenti frá því rétturinn tók til starfa árið 1920 og til 2006. Óvissa er um framhald á útgáfu dóma réttarins í prentuðu formi. Eins og fram hefur komið eru dómar Hæstaréttar frá 1. janúar 1999 einnig birtir á vefsíðu réttarins. Hefur sú tilhögun orðið til þess að föstum áskrifendum hins prentaða dómasafns hefur fækkað verulega.

Bæklingur Hæstaréttar

Gefinn er út á vegum Hæstaréttar litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og dómhús við Arnarhól kynnt. Bæklingurinn er gefinn út á íslensku og ensku og er fánlegur endurgjaldslaust á skrifstofu Hæstaréttar.

Ársskýrsla Hæstaréttar

Á vegum Hæstaréttar voru á árunum 1999 – 2004 gefnar út prentaðar ársskýrslur, en þar er að finna upplýsingar um starfsemi réttarins fyrir hvert ár. Þessar ársskýrslur er einnig að finna á heimasíðu réttarins. Frá árinu 2005 hefur ársskýrslan ekki verið gefin út í prentuðu formi heldur einungis birt á heimasíðu réttarins.

Prófmál

Samkvæmt lögum nr. 77/1998 um lögmenn, sbr. lög nr. 93/2004, skal sá sem öðlast vill réttindi til að vera hæstaréttarlögmaður m.a. sýna fram á það með prófraun, sem felst í munnlegum flutningi fjögurra mála, sem flutt eru í Hæstarétti fyrir fimm eða sjö dómurum, þar af a.m.k. tveggja einkamála, að hann sé hæfur til að öðlast réttindin. Þetta fyrirkomulag öðlaðist gildi 1. nóvember 2004. Á árinu 2010 fluttu 37 prófmenn alls 64 prófmál.

Á árinu 2010 luku 15 héraðsdómslögmenn prófraun fyrir Hæstarétti.

Gestakomur

Á hverju ári koma fjölmargir gestir í heimsókn í húsnæði Hæstaréttar til að hlusta á málflutning, vera viðstaddir dómsuppsögu, til að skoða húsnæði réttarins eða koma í heimsókn í skipulögðum hópum sem fá leiðsögn þar sem húsnæði réttarins er sýnt og sagt frá starfsemi réttarins. Á árinu 2010 voru þessir gestir 1615. Hér eru ekki taldir málflytjendur eða aðrir sem eiga erindi við afgreiðslu réttarins eða starfsmenn.

Tilnefningar

Á hverju ári tilnefnir Hæstiréttur Íslands í stjórnir, ráð og nefndir á grundvelli laga. Eftirfarandi er yfirlit yfir tilnefningar og skipanir réttarins á árinu 2010.

11. febrúar 2010

Dómnefnd skv. 3. mgr. 12. gr. laga um dómstóla nr. 15/1998.

Aðalmaður:

Páll Hreinsson hæstaréttardómari

Varamaður:

Garðar Gíslason hæstaréttardómari

26. apríl 2010

Kærunefnd barnaverndarmála.

Aðalmaður:

Ingveldur Einarsdóttir héraðsdómari

Varamaður:

Benedikt Bogason dómstjóri

10. maí 2010

Yfirfasteignamatsnefnd.

Arnar Þór Jónsson héraðsdómslögmaður

Ársæll Valfells lektor

Ásta Þórarinsdóttir hagfræðingur

Ástríður Gísladóttir hæstaréttarlögmaður

Björn Karlsson brunamálastjóri

Inga Hersteinsdóttir verkfræðingur

Jón Haukur Hauksson héraðsdómslögmaður

Pétur Stefánsson verkfræðingur

Sveinn Agnarsson forstöðumaður Hagfræðistofnunar

Þórey S. Þórðardóttir hæstaréttarlögmaður

15. júní 2010

Dómnefnd skv. 1. mgr. 4. gr. a laga um dómstóla nr. 15/1998.

Aðalmenn:

Páll Hreinsson hæstaréttardómari, formaður

Stefán Már Stefánsson fv. prófessor

Varamenn:

Garðar Gíslason hæstaréttardómari

Sigríður J. Friðjónsdóttir vararíkissaksóknari

21. júní 2010

Kjararáð.

Aðalmaður:

Vilhjálmur H. Vilhjálmsson hæstaréttarlögmaður

Varamaður:

Berglind Svavarsdóttir hæstaréttarlögmaður

2. júlí 2010

Áfrýjunarnefnd samkeppnismála – ad hoc.

Eggert Óskarsson héraðsdómari, formaður

Ingveldur Einarsdóttir héraðsdómari, aðalmaður

27. september 2010

Nefnd sem er Hagstofunni til ráðgjafar um gerð vísitölu neysluverðs og fylgjast með reglubundnum útreikningi hennar.

Benedikt Jóhannesson stærðfræðingur

12. október 2010

Félagsdómur.

Aðalmenn:

Arnfríður Einarsdóttir héraðsdómari, forseti Félagsdóms

Gylfi Knudsen lögfræðingur

Varamenn:

Helgi I. Jónsson dómstjóri, varaforseti Félagsdóms

Þorgerður Erlendsdóttir héraðsdómari

Tilnefningar til ráðherra:

Kristjana Jónsdóttir héraðsdómari

Sigríður J. Friðjónsdóttir vararíkissaksóknari

Ásmundur Helgason héraðsdómari

9. nóvember 2010

Úrskurðarnefnd um ágreining um ákvarðanir stjórnar Viðlagatryggingar Íslands um greiðsluskyldu og fjárhæð váttryggingabóta.

Eiríkur Jónsson dósent

16. desember 2010

Úrskurðarnefnd lögmannna.

Aðalmaður:

Valborg Þ. Snævarr hæstaréttarlögmaður

Varamaður:

Grímur Sigurðsson hæstaréttarlögmaður

21. desember 2010

Lífeyrissjóður bænda.

Aðalmaður:

Skúli Bjarnason hæstaréttarlögmaður, formaður

Varamaður:

Berglind Svavarsdóttir hæstaréttarlögmaður

Almennar upplýsingar

Samkvæmt 10. gr. dansk-íslensku sambandslaganna nr. 39/1918 skyldi Hæstiréttur Danmerkur hafa á hendi æðsta dómshald í íslenskum málum, þar til Ísland kynni að ákveða að stofna æðsta dómshald í landinu sjálfu. Þessi heimild var notuð umsvifalaust og var Hæstiréttur Íslands stofnaður með lögum nr. 22/1919 um hæstarétt. Samhliða því að dómshald Hæstaréttar Danmerkur var afnumið var Landsyfirrétturinn, sem settur hafði verið á stofn árið 1800, lagður niður og hafa dómstigin í landinu síðan verið tvö. Hæstiréttur Íslands tók til starfa 16. febrúar 1920.

Um Hæstarétt er nú kveðið á í lögum nr. 15/1998 um dómstóla. Samkvæmt 1. gr. laganna er Hæstiréttur Íslands æðsti dómshald ríkisins. Hann er áfrýjunardómshald og hefur aðsetur í Reykjavík. Heimilt er þó að halda dómþing annars staðar sé til þess sérstök ástæða. Þar sem Hæstiréttur er áfrýjunar- eða málskotsdómshald felast verkefni hans einkum í því að endurskoða dómshaldin héraðsdómshaldanna, sem eru alls átta talsins. Aðrir dómshald eru Félagsdómur og Landsdómur og verður úrlausnum þeirra yfirleitt ekki skotið til Hæstaréttar.

Málum verður skotið til Hæstaréttar með tvenns konar hætti: Annars vegar með áfrýjun máls, hins vegar með kæru. Með áfrýjun er átt við það, að lokaúrlausn héraðsdóms, sem venjulega er í formi dóms, sé skotið til Hæstaréttar til endurskoðunar. Til þess að máli verði áfrýjað þarf að vera fyrir hendi heimild til þess í lögum og er áfrýjunarheimildirnar að finna í XXV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXXI. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála. Í lögnum eru áfrýjunarheimildirnar skilgreindar neikvætt á þá leið, að almennt er heimilt að áfrýja máli nema sérstök atvik eigi við. Eru það einkum mál sem varða lágar fjárhæðir sem sæta takmörkunum að þessu leyti, en Hæstiréttur getur þó einnig heimilað áfrýjun slíkra mála að nánar tilteknum skilyrðum fullnægðum.

Með kæru er almennt átt við það, að úrlausn héraðsdómshalds, sem ekki bindur enda á mál að efni til og yfirleitt er í formi úrskurðar eða ákvörðunar, sé skotið til Hæstaréttar. Hér má til dæmis nefna úrskurði héraðsdómara um hvort hann víki sæti í máli og úrskurði um gæsluvarðhald. Í sumum tilvikum verður þó endanlegum úrlausnum héraðsdómshalds skotið til Hæstaréttar með kæru, en ekki með áfrýjun, einkum úrlausnum sem varða gildi svokallaðra fullnustugerða sýslumanna, t.d. aðfarargerða og nauðungarsölu. Heimildir til kæru er einkum að finna í XXIV. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála og XXX. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála, en einnig í ýmsum sérlögum, t.d. lögum nr. 90/1989 um aðför og lögum nr. 90/1991 um nauðungarsölu.

Áfrýjuð mál eru almennt flutt munnlega fyrir Hæstarétti. Eftir ákvörðun forseta Hæstaréttar taka þrjú eða fimm dómara við Hæstarétt þátt í meðferð máls fyrir dómi. Í sérstaklega mikilvægum málum getur forseti þó ákveðið að sjö dómara skipi dóm. Meðferð kærumála er mjög frábrugðin meðferð áfrýjaðra mála. Felast frávikin aðallega í því að málsmeðferð er skrifleg og gengur mun skjótar fyrir sig en ella.

Dómar Hæstaréttar eru endanlegir og verður þeim ekki skotið til neins annars dómstóls. Mál sem dæmt hefur verið í Hæstarétti verður því aðeins endurskoðað, að Hæstiréttur ákveði að málið skuli endurupptekið og tekið til meðferðar að nýju. Heimildum til endurupptöku mála er almennt skorinn nokkuð þröngur stakkur og er þær að finna í XXXIII. kafla laga nr. 88/2008 um meðferð sakamála og XXVII. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála.

Nánari upplýsingar um sögu Hæstaréttar, starfsemi, starfsfólk og dómhús réttarins má finna á heimasíðu réttarins. Þá hefur verið gefinn út á vegum réttarins litprentaður bæklingur, þar sem stiklað er á stóru í sögu réttarins, starfsemi hans reifuð og húsakostur kynntur.